

Etické aspekty v onkologii

Anetta Jedličková

Fakulta humanitních studií UK Praha, Oddělení doktorských studií, Obor Aplikovaná etika

Rozhodování o léčbě onkologických onemocnění přináší poskytovatelům zdravotní péče různá etická dilemata. Společně s vývojem medicíny a nových terapeutických možností se zároveň objevují zvýšené nároky na náležitý výběr vhodných pacientů při alokaci konkrétního způsobu léčby, což podněcuje celou řadu etických konotací. Článek se zabývá etickými otázkami v průběhu onkologické léčby, teoretickými východisky při etickém rozhodování a etickými aspekty komunikace s onkologicky nemocnými pacienty. Článek rovněž obsahuje výsledky výzkumů, které se zabývaly způsoby etického uvažování zdravotníků při poskytování onkologické péče v souvislosti s rozhodnutím Do Not Resuscitate (DNR) v onkologii a porozuměním konceptu etických kompetencí zdravotníků zapojených do rozhodování DNR, jakož i možnostmi rozvíjení etických kompetencí. Výsledky výzkumů mezi jiným poukázaly na důležitost prohlubování znalostí etických teorií.

Klíčová slova: etika aspekty, etika dilemata, etika onkologie, etické principy, etické teorie, lékařská etika.

Ethical aspects in oncology

Decisions related to the treatment of oncological diseases bring various ethical dilemmas to healthcare providers caring for cancer patients. Along with the development of medicine and new therapeutic methods, there are also increased demands on the appropriate selection of eligible patients for allocation to a particular treatment method, which causes a number of ethical connotations. The paper deals with ethical issues in the course of oncology treatment, with theoretical bases for ethical decision-making and with ethical aspects of communication with patients suffering from oncological diseases. The paper also contains results of studies that dealt with methods of ethical reasoning of health professionals in relation with the Do Not Resuscitate (DNR) decision in oncology, and with understanding of the concept of ethical competence of health professionals in order to make, or be involved in, DNR decisions, and how relevant skills can be developed. Among others, the results of the studies pointed out that in order to make ethically based DNR decisions in oncology, physicians and nurses need to improve their knowledge of ethical theories.

Key words: ethics aspects, ethics dilemmas, ethics oncology, ethical principles, ethical theories, medical ethics.

Úvod

Základní etické principy, tj. princip beneficence, princip nonmaleficence, princip respektu k autonomii pacienta a princip spravedlnosti (1), jsou dnes v lékařské praxi již rutinně aplikovány nejen při rozhodování o vhodnosti diagnostických metod, ale zejména také při rozhodování o výběru náležitých terapeutických intervencí. Principialismus, který určuje směr etické rozvahy, však v praxi přináší taktéž časté konflikty mezi etickými principy, které je nutné včas detekovat a patřičně je řešit jejich pečlivým vyvažováním v konkrétní situaci. Etická argumentace v terminologii principů tvoří významnou součást etické rozvahy, společně s etickými principy se však lékaři rozhodují a jednájí také na

základě etiky odpovědnosti ve smyslu prospektivní odpovědnosti, která podle H. Jonase zakládá taktéž etický princip předběžné opatrnosti (2). Zvláště v onkologii hraje významnou roli rovněž etika založená na filozofii setkání s druhým, kterou se zabýval E. Lévinas (3), či etika založená na filozofii individuálního vztahu s druhou osobou, které se věnoval M. Buber (4), a to zejména důležitosti uvědomění si klíčové role vzájemnosti, vztahu a dialogu mezi lékařem a pacientem.

Každý typ léčby s sebou nese etické otázky ve smyslu nejlepší možné pomoci za daných okolností a neublížení pacientovi. Rozhodování o konkrétním způsobu léčby je proto nutné zvažovat nejen na základě klinických doporučení, ale také s využitím znalostí etických principů